

Перцева В.А., канд. філол. наук, доцент

Харківський національний університет внутрішніх справ

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ПІД ЧАС

ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Сучасна геополітична ситуація у світі, стрімкий розвиток інформаційних і комунікаційних технологій в останні роки внесли кардинальні зміни у життя сучасної людини, в тому числі і в освіту. Сьогодні від фахівця потрібні креативність, здатність розуміти проблеми і способи їх вирішення, критично оцінюючи одержані результати, вміння формувати власну позицію, готовність до освоєння нових професій, здатність грамотно організувати свою власну діяльність. Методика викладання української мови як іноземної стала перед необхідністю пошуку нових видів і способів навчання, які готують студента до широкого діапазону діяльності в загальній професійній сфері.

У галузі викладання УМІ починають обговорюватися ідеї відкритого і дистанційного навчання, можливості залучення нових інформаційних інструментів для розширення контакту іноземних учнів з українською мовою як під час навчання у виші, так і в процесі освіти/самоосвіти на батьківщині. Комунікативно-діяльнісний підхід, який визначає в останнє десятиліття стратегію вивчення УМІ, висунув у центр системи навчання студента як суб'єкта навчальної діяльності. Це передбачає, що програма, цілі навчання, а також способи їх досягнення визначаються з позицій самого студента, на підставі врахування його інтересів, потреб, мотивації. У центр уваги потрапили такі проблеми навчання, як врахування майбутньої спеціальності студентів-іноземців у процесі оволодіння українською мовою; визначення актуальних для студентів сфер і ситуацій спілкування; вивчення мотивів і соціально-культурних ролей учасників спілкування; виявлення комунікативних потреб окремих категорій студентів у різних сферах їх діяльності; створення професійно-орієнтованих навчальних матеріалів.

Інтернет, як комунікативний простір, представляє з точки зору

викладання УМІ інтерес у трьох напрямках: як невичерпне джерело інформації, як можливість віртуального навчання, як джерело нових слів, нової термінології, нових варіантів розмовного стилю мовлення, нових можливостей епістолярного жанру. Пошук у таких великих обсягах динамічної інформації іноземною мовою, що постійно оновлюється, безперечно, вимагає спеціальних умінь і навичок, якими може не володіти навіть носій мови.

Отже, від методики викладання УМІ потрібне створення технології навчання іноземних студентів цілеспрямованому інформаційному пошуку українською мовою й орієнтації в іншомовних інформаційних масивах. Для цього контингенту студентів глобальні мережі вже сьогодні, у період навчання у виші, є важливим джерелом наукової, професійної та навчальної інформації, а в майбутньому, коли вони покинуть Україну, він стане першочерговим. «Занурення студентів в україномовне середовище глобальних мереж за підтримки і керівництва викладача значно збільшує час і ефективність їх контактів із мовою» [1], що вивчається, захоплюючи і позааудиторний час, що надзвичайно важливо для іноземних студентів, які, як давно відомо, за межами аудиторії українську мову без необхідності не використовують. Крім того, у глобальних мережах розміщуються необхідні українські онлайн-словники, довідники та енциклопедії, віртуальні бібліотеки, автоматичні перекладачі текстів і багато інших ресурсів, доступних тільки у мережах.

Важливим завданням у формуванні комунікативної компетенції є критерії відбору Інтернет-ресурсів. Тут важливі, на наш погляд, такі параметри, як мовна складність матеріалу, надійність, актуальність та об'єктивність інформації, відповідність програмі курсу та професійній орієнтації, рівень володіння студента українською мовою.

Телекомунікаційне середовище також сприяє подоланню психолінгвістичних труднощів засвоєння іноземної мови, а також культурному взаєморозумінню за допомогою конструктивної комунікаційної

діяльності з носіями мови.

Використання Інтернет-ресурсів та телекомунікаційного середовища дозволяє ефективно вирішувати наступний комплекс дидактичних завдань: формувати навички та вміння читання та подальшої писемної роботи з різноманітними видами текстів, використовуючи автентичні матеріали; удосконалювати вміння аудіювання на базі автентичних звукових текстів; розвивати вміння відтворювати інформацію, ставлячи онлайн-запитання; поповнювати активний і пасивний словниковий запас сучасною лексикою; удосконалювати вміння зображувати інформацію візуально (креслення діаграм, візуальних моделей та блок-схем. Для цього, звичайно ж, треба мати комплекс різноманітних видів текстів: на перевірку розуміння змісту за допомогою численного вибору, заповнення пропущених фрагментів тексту, відновлення правильної послідовності абзаців, визначення основної ідеї тексту на підставі вибору, та серію взаємопов'язаних флеш-практикумів, розроблених за принципом «від простого до складного»: на вибір відповідності фрази і малюнка, на перевірку вимови (окремого слова і словосполучення) по складах, на вибір малюнка до відповідного висловлювання, вправи на граматику та завдання на утворення тематичного контенту, який студент самостійно придумує, дивлячись на малюнки або візуальні моделі тощо.

Основним завданням у формуванні комунікативної компетенції студентів-іноземців є саме активне навчання, тобто формування вміння самостійно опрацьовувати матеріал та можливість повторити вивчене через декілька днів чи тижнів, що впливає на здатність якісно і надовго запам'ятовувати. Для цього доречним є щотижневе тестування на підставі тем, вивчених попереднього тижня, або вирішення нового питання у співвідношенні з вивченим раніше. Створення такого реального мовного середовища забезпечує розвиток пізнавальних здібностей студентів та, унаслідок цього, формує їх мовну свідомість. Телекомунікаційні мережі в цьому відношенні представляються не штучно вбудованим у процес

навчання інструментом, а, по суті, природним посередником комунікації, що забезпечує розвиток усіх компетенцій, необхідних для вивчення мови. Така методика формується на підставі поступового занурення іноземного студента у мовне середовище і формування «штучного голоду» – постійної потреби мозку у новій інформації.

Необхідно також відзначити, що іноземні студенти, які здобувають освіту в Україні, знаходяться зараз одночасно у двох українських середовищах – у реальному і віртуальному, тому методика викладання УМІ обов'язково зобов'язана враховувати цю ситуацію, систематично, послідовно і всебічно оцінюючи взаємодію цих двох середовищ, пропонуючи раціональні шляхи їх інтеграції у навчальний процес. У зв'язку з цим одним з найбільш важливих завдань, що повинно бути вирішеним у курсі УМІ, є формування умінь самостійної роботи і подальшої самоосвіти за допомогою організації самостійної пізнавальної діяльності у комп'ютерному середовищі.

Отже, використання Інтернет-ресурсів та телекомунікаційного середовища у викладанні української мови як іноземної дає можливість повніше реалізувати дидактичний принцип наочності в навчанні, забезпечити ефективне формування комунікативної компетенції та оволодіння вмінням сприйняття і переробки інформації, здобутої з професійно орієнтованого тексту, та створити умови для об'єктивного контролю та самоконтролю.

Література

1. Виселко А. Викладання української мови як іноземної за методикою занурення [Електронний ресурс] / Андрій Виселко // Актуальні питання організації навчання іноземних студентів в Україні: III Міжнародна науково-методична конференція, Тернопіль 18 – 20 травня 2016 р. - Режим доступу до ресурсу: <https://core.ac.uk/download/pdf/131442963.pdf>
2. Пассов Е.И. Принципы иноязычного образования, их система и иерархия: Материалы к докладу на XIII Конгрессе МАПРЯЛ (Гранада, Испания, 13-20 сентября 2015 года) / Е.И. Пассов. – Липецк, 2015. – 143 с.